

1. *Miten arvioitte ehdotusta siitä, että tuomareiden virkaehtosopimukseen sekä tuomioistuinten virkojen perustamiseen, lakkauttamiseen ja siirtämiseen liittyvä toimivalta säilyisi oikeusministeriöllä? (19 a luku 2 §)*

Tuomioistuinlain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen 7/2016 kohdassa 3.2.4 otetaan kantaa huomattavan kriittisen lausuntopalautteen saamaan ns. erittelyvirkakysymykseen ja todetaan seuraavaa: Se, että keskusviraston perustamista koskeva valmistelu on vielä kesken, ei ole riittävä syy lykätä erittelyvelvollisuuden poistamista. Mikäli virasto perustetaan, oikeusministeriön ohjausvalta voidaan myös virkojen perustamis- ja lakkauttamisvallan osalta siirtää sille.

Esityksen mukaan tulosohjaus ja sen kehittäminen ovat uudistuksen ydin. Tuomioistuinten palkkamenot muodostavat suurimman osuuden tuomioistuinten menoista. Virkojen siirtäminen, lakkauttaminen ja perustaminen ovat keskeisiä tuomioistuinten toimintaan vaikuttavia ohjauskeinoja. Esitetty muutos on tämän tavoitteen vastainen.

Virkajärjestelyjen harkinta vaatii kannanottoa ja perehtymistä kunkin tuomioistuimen työtilanteeseen ja sen kehitysnäkymiin. Tällainen työ olisi täysin päällekkäistä tuomioistuinviraston perustoiminnan kanssa ja vaatisi resurssien jättämistä oikeusministeriöön. Oikeusministeriön ratkaisunteossa on viime aikoina havaittu tuomioistuinten toimintaedellytyksiä haittaavaa hitautta. Jos päätöksentekoprosessi muutetaan esitetyin tavoin kaksinkertaiseksi, viive voi lisääntyä.

Hovioikeus vastustaa esitystä. Se on ristiriidassa aikaisempien suunnitelmien ja kannanottojen kanssa. Se ei ole esityksen tavoitteiden mukainen eikä käytännössä toimiva.

2. *Miten arvioitte muutosta tuomioistuinviraston johtokunnan kokoonpanoon? (19 a luku 7 §)*

Hovioikeudella ei ole huomautettavaa esityksestä. Jos johtokuntaan halutaan vastoin nyt esitettyä edustusta tuomioistuinten ulkopuolelta, asianajajakunta on etusijalla.

3. *Miten arvioitte muutosta viraston johtokunnan nimeämismenettelyyn tuomioistuinten muuta henkilöstöä edustavan jäsenen osalta? (19 a luku 8 §)*

Johtokunnan jäsenet eivät edusta omia virastojaan, oikeusasteitaan, sijaintialuettaan tai tuomioistuinlinjaansa. Toiminnallisesti on tärkeää, että johtokunta kykenee ymmärtämään tuomioistuinlaitoksen kokonaisuutta. Johtokunnan uskottavuuden ja sitä kohtaan tunnettavan luottamuksen kannalta on tärkeää, että sen jäsenillä on toisaalta monipuolinen tausta, mutta myös valmiutta laaja-alaiseen ajatteluun. Muutosesitys tukisi tämän tavoitteen saavuttamista. Esitys on kuitenkin saanut myös kriittistä palautetta henkilöstön edustajilta.

4. *Miten arvioitte muutosta viraston ylijohdajan kelpoisuusvaatimukseen? (19 a luku 12 §)*

Hovioikeus ei katso olevan tarvetta ottaa kantaa muutokseen. Jatkovalmistelussa kiinnitetään kuitenkin huomiota siihen, onko muutos välttämätön ja millaisen viestin se antaa ulkopuolisille. Ylijohdajan valinta kuuluu johtokunnalle, jonka useimmat jäsenet ovat virkatuomareita. Voidaan kysyä, onko tarpeen rajoittaa heidän harkintavaltaansa ja olisiko syytä mahdollistaa toisenlaisen osaamisen hyödyntäminen, jos vastainen kehitys osoittaa sen tarpeelliseksi.

5. *Kannatatteko tuomarivalintalautakunnan ja tuomarinkoulutuslautakunnan sihteeripalveluiden järjestämistä ehdotetulla tavalla? (20 luku 6 § ja 21 luku 6 §)*

Hovioikeus kannattaa esitystä.

6. *Mahdolliset muita muutoksia koskevat huomionne.*

Hovioikeudella ei ole huomautettavaa muutosesitysten johdosta.

7. *Mahdolliset muut hallituksen esitystä koskevat huomionne.*

Esitysluonnoksen sivulla 21 pohditaan kysymystä tuomioistuinviraston oikeudesta tehdä eduskunnalle talousarvioehdotus. Ajatukseen suhtaudutaan kielteisesti. Euroopan neuvoston ministerikomitean tuomioistuinten toimintaa koskevan suosituksen kohdassa 40 on todettu, että tuomioistuinvirastolle, tuomioistuimille ja/tai tuomareita edustavalle ammattijärjestölle tulisi varata tilaisuus osallistua budjettivalmisteluun. Käytännössä eduskunnan lakivaliokunta on säännönmukaisesti ja joskus muutkin valiokunnat kuulleet sekä tuomioistuimia että Tuomariliittoa budjettikäsittelyssä. Esitysluonnoksessa mainituista syistä tästä saattaa olla vaikea säätää tavallisessa laissa. Ainakin esityksen perusteluissa olisi kuitenkin hyvä muistuttaa tällaisen soft law -normin olemassaolosta. Lisäksi olisi ainakin perusteluissa hyvä muistuttaa näiden tahojen kuulemisen tärkeydestä budjettivalmistelun aikaisemmissakin vaiheissa.

Esitysluonnoksen sivulla 25 todetaan viitaten virkamiesasetuksen 3 §:n 1 momenttiin, että tuomioistuinvirasto päättää itse omien virkojensa perustamisesta. Sivulla 28 todetaan kuitenkin, että oikeusministeriö päättäisi viraston virkojen perustamisesta. Jälkimmäinen järjestely edellyttäisi asetuksen muutosta. Hovioikeus ei kannata sellaista ja kannattaa asian järjestämistä ensiksi mainitulla tavalla. Esityksen eheyden vuoksi sivulla 28 esitettyä tulisi oikaista.

Esitysluonnoksen sivuilla 28, 30 ja 34 todetaan, että osa toimitila-asioista hoidettaisiin oikeusministeriössä ja osa tuomioistuinvirastossa. Esitys perustuu siihen, että suurimmat tilahankkeet on käsiteltävä valtioneuvostossa. Senaattikiinteistöillä on huomattava rooli tilahankkeissa riippumatta siitä, toimivatko tuomioistuimet valtion vai muun tahon omistamissa tiloissa. Asian käsittely valtioneuvostossa valmistellaan siten laajemmassa kontekstissa. Laamannikunnan antaman palautteen mukaan toimitilahankkeiden etenemiseen vaikuttavat tällä hetkellä huomattavasti niiden käsittelyviiveet oikeusministeriössä. Toimitilat ovat toiseksi suurin tuomioistuinten menoerä. Järjestely merkitsisi päällekkäistä työtä, josta aiheutuisi turhia menoja, tarpeetonta työtä ja esteitä asioiden joutuisalle hoitamiselle. Toimintamalli kaventaisi tulosohjaajana toimivan tuomioistuinviraston mahdollisuuksia vaikuttaa tuomioistuinten toimintaedellytyksiin.

Esitysluonnoksen sivulla 25 on sanottu, että virkaehtosopimusasiat säilytettäisiin oikeusministeriössä. Hovioikeus vastustaa tätä järjestelyä. Virkaehdot, virkojen sijoittelu palkkaryhmiin ja palkkausjärjestelmien kannustavuus ovat tulosohjauksen ydinaluetta. Ne tulisi olla tulosohjaajalla eli tuomioistuinvirastolla. On myös syytä kiinnittää huomiota siihen, että valtion työmarkkinalaitos ohjaa ves-toimintaa.

Asian valmistelun eri vaiheissa on kritisoitu sitä, että johtoryhmän jäsenet osallistuisivat omaa palkkaustaan koskevan asian käsittelyyn. On kyseenalaista, olisiko tämä edes mahdollista. Ongelman estämiseksi saattaisi olla paikallaan ottaa lakiin määräys tai ainakin esitykseen lausuma siitä, että johtokunnan jäsen on esteellinen osallistumaan itseään koskevan virkaehtosopimusasian käsittelyyn. Voitaisiin myös harkita, että he eivät osallistuisi myöskään toisen henkilöstöryhmän ves-asioiden käsittelyyn. Järjestely ei olisi

ongelmallinen, koska kokoonpanoon kuuluu hallinnonalan ves ulkopuolella olevia korkeimpien oikeuksien jäseniä, päällikkötuomareita ja yksi ulkopuolinen jäsen.

Hovioikeus toteaa kokoavasti, että päällekkäisen organisaation muodostavat virkajärjestelyasiat, toimitila-asiat ja virkaehtosopimusasiat on siirrettävä muutosesitystä laajemmin tuomioistuinviraston käsiteltäviksi. Samoin sinne on siirrettävä näin vapautuvat henkilöstöresurssit.

Lausunnon on valmistellut presidentti Tapani Vasama. Hovioikeuden YT-komitealle ja laajennetulle johtoryhmälle on varattu tilaisuus ottaa kantaa lausuntoon.